Ísland er áhrifavaldur

Í Listasafni Reykjavíkur getur nú að líta sýningu sem heitir Innsýn/Insight og þar eru sýnd verk erlendra listamanna í eigu íslenskra safna. Margir þeirra eru þekktir Íslandsvinir og Ingólfur Arnarsson sýningarstjóri spjallaði við DV um tengsl listarinnar og landsins.

Í Listasafni Reykjavíkur stendur um þessar mundir athyglisverð sýning sem ber yfirskriftina: Innsýn/Insight. Tungumálin tvö vísa til þess að hér er um að ræða sýningu á alþjóðlegri samtímalist á Íslandi og það er Ingólfur Arnarsson, listamaður og prófessor, sem er sýningarstjóri. Þarna setur hann saman verk eftir alþjóðlega listamenn í eigu íslenskra safna og af sjálfu leiðir að margir listamannanna hafa unnið verk sín á Íslandi eða dvalist hér langdvölum og jafnvel verið búsettir hér. Þannig er Ísland ávallt skammt undan þótt listamennirnir séu ekki íslenskir og vekur sýningin því áhorfandann ótvírætt til umhugsunar um það hvað sé eiginlega íslensk list.

Hugtakið „Íslandsvinur" er líka skammt undan því flestir þekkja þá sérstæðu tegund stolts og ánægju sem það vekur í hjörtum eyjarskeggja þegar þeim berst að utan staðfesting á ágæti sínu eða beinlínis hrós. Það er auðvelt að gera gys að hugtakinu Íslandsvinur og því hvernig það hefur verið notað í opinberri umræðu en Íslandsvinirnir eru margir og ólíkir og þegar skyggnst er um í hópi listamannanna sem eiga verk á sýningunni í Listasafninu sjást fljótlega nöfn þekktra listamanna eins og Dieters Roths, Donalds Judds, sem er af mörgum talinn upphafsmaður minimalisma eða naumhyggju í myndlist, og Roni Horn, svo aðeins séu nefndir þeir sem flestir kannast við.

Sumir listamennirnir hafa verið búsettir hér árum saman, eins og Dieter Roth, meðan hann lifði, en aðrir hafa komið hingað reglulega mjög lengi, eins og Roni Horn og Donald Judd, sem reyndar er einnig látinn.

Hvað er svona merkilegt við Ísland

Roni Horn hefur lengi skilgreint Ísland sem vinnustofu sína og gefið út fjölda bóka með myndum frá Íslandi. Íslensk náttúra hefur lengi verið mjög sýnileg í verkum hennar og íslensk náttúra mun hafa verið m.a. það sem laðaði hana hingað á sínum tíma. Í seinni tíð hefur íslensk menning og íslenskt fólk skotið upp kollinum í verkum Horn og hún hefur einnig blandað sér í opinbera umræðu á Íslandi með því að tjá opinberlega skoðanir sínar á náttúruvernd.

Ingólfur Arnarsson segir mér að það sem upphaflega dró Donald Judd hingað til lands snemma á áttunda áratugnum hafi verið þekking hans og áhugi á Íslendingasögunum. Hann mun hafa sagt í viðtali að þar væri fjallað um raunverulegt fólk en ekki einhverja dauðleiðinlega guði. Það er síðan skemmtileg hugmynd að í knöppum stíl Íslendingasagnanna hafi Judd fundið einhverja samsvörun við eigin list. Judd, sem nú er látinn, afneitaði hins vegar alltaf faðerni við naumhyggjuna og taldi allar slíkar einfaldar skilgreiningar dauðans vitleysu, en það kom fyrir lítið því hann er enn talinn upphafsmaður hennar.

Hvað er íslensk list?

Ingólfur Arnarsson gerir tilraun til þess í formála í sýningarskrá að svara spurningunni hvað sé íslensk list og þar segir eftirfarandi:

„Fyrir utan notkunina á íslensku umhverfi í verkum sínum felst framlag erlendra listamanna til íslenskrar menningar ekki síst í persónulegum kynnum við íslenska listamenn. Með sýningarhaldi, kennslu og vináttusamböndum hafa þeir skilið eftir sig mikilvæg spor.

Auk fyrrgreindra listamanna (Dieter Roth, Donald Judd, Roni Horn og Douwe Jan Bakker) mætti í þessu sambandi nefna Franz Graf, Richard Serra, Karin Sander, Carl Andre, Lawrence Weiner, Jan Voss, Henriette van Egten, Pieter Holstein, Kees Visser, Peter Schmidt, John Armleder, Helmut Federle, Robert Filliou, Jan Knap, Roman Signer og fleiri.

Spurningunni um hvað sé íslensk list er ekki auðsvarað, Varla nægir að miða við fæðingarstað listamannsins. Íslensk söfn hafa skyldum að gegna varðandi starfsumhverfi þeirra sem hér starfa en ber þeim ekki einnig skylda til að safna því besta af erlendri list sem hingað berst? Sérstaklega þeirri list sem er í samræðu við íslenska staðhætti og menningu. Spyrja má hvort besta listin eigi ekki alltaf erindi á söfnin, óháð þjóðerni þeirra sem skapa hana."

Steinar og torfbæir

Þótt sumir alþjóðlegir listamenn hafi orðið þekktir af vinnu sinni á Íslandi, eins og t.d. Roni Horn, eru fleiri listamenn en hún sem nýta Ísland sem vinnustofu sína. Þannig má sjá verk Richards Longs á Safni á Laugavegi 37, en hann safnar steinum úti í náttúrunni sem hann síðan raðar upp í sýningarsölum og býr þannig til verk. Á sýningunni í Listasafni Reykjavíkur gefur að líta verk manns sem heitir Hamish Fulton og hefur lengi leitað á vit íslenskrar náttúru. Hann lá eitt sinn heila viku úti á Mýrdalssandi einn síns liðs og afraksturinn er m.a. bréfsnifsi sem hann hefur teiknað á útlínur sjö steina sem á vegi hans urðu.

Sumir listamennirnir hafa verið búsettir hér árum saman, eins og Dieter Roth, meðan hann lifði, en aðrir hafa komið hingað reglulega mjög lengi, eins og Roni Horn og Donald Judd, sem reyndar er einnig látinn.

Douwe Jan Bakker, sem lést fyrir nokkrum árum, á einnig verk á sýningunni. Hann var hollenskur en hefur mikið unnið á Íslandi og rannsakað tengsl íslenskrar náttúru og tungumálsins og unnið verk um það. Hann hefur einnig haft mikinn áhuga á íslenskum torfbæjum, myndað þá og unnið listaverk, byggð á þeim, og sett fram þá frumlegu kenningu að sjá megi samsvörun í landslagi hvers staðar við byggingarlag torfbæja. Þannig getur gests augað ennþá séð sitthvað sem heimamönnum er líklega hulið. Þannig má segja að þegar erlendir listamenn eru taldir opna glugga út í heiminn, sem við horfum út um full aðdáunar, þá opna þeir líka stundum glugga þar sem opnast nýtt útsýni á okkur sjálf og landið sem við erum sprottin úr.

SÝNINGARSTJÓRINN: Ingólfur Arnarsson myndlistarmaður setti upp sýninguna Innsýn/Insight í Listasafni Reykjavíkur. Þar getur að líta verk erlendra nútímalistamanna í eigu íslenskra safna. Mörg þeirra eru eftir listamenn sem tekið hafa ástfóstri við Ísland.

Dieter var fyrstur

Það var með þetta undarlega ástarsamband listamannanna og landsins sem við byggjum í huga sem DV settist niður með Ingólfi Arnarssyni sýningarstjóra í kaffistofu Listasafnsins, þar sem ég spurði Ingólf hvort Dieter Roth hefði verið fyrstur alþjóðlegra listamanna til þess að setja mark sitt á íslenskt samfélag.

„Hann varð fyrstur alþjóðlegra listamanna til þess að koma hingað og dvelja til lengri tíma. Það sjást sporin eftir Dieter hvar sem hann hefur farið en hann vann margvísleg störf til að brauðfæða sig meðan hann bjó á Íslandi. Hann vann í prentsmiðjum, gullsmíðaverkstæðum, myndskreytti blöð og bækur, hannaði umbúðir, vann hjá Gliti við leirkeragerð og hönnun undir stjórn Ragnars Kjartanssonar og sjást nú verk hans á Ásmundarsafni á yfirlitssýningu á verkum Ragnars," segir Ingólfur sem kynntist Roth lítillega sem kennara. En hafði Roth mikil áhrif á íslenska listamenn?

„Það er erfitt að meta en hann virðist hafa umgengist t.d. SÚM-hópinn svokallaða mjög mikið. Honum fylgdu hingað til lands aðrir erlendir listamenn sem síðan kynntust íslenskum listamönnum. Þau áhrif sem verða af slíkum kynnum er erfitt að mæla en eru án efa vanmetin."

SÚM-hópurinn, sem kvaddi sér hljóðs á sjöunda áratugnum, hafði innan sinna vébanda listamenn sem síðan hafa notið alþjóðlegrar hylli, eins og Sigurð og Kristján Guðmundssyni, Hrein Friðfinnsson, Dieter Roth, Hreinn Friðfinnsson, Ólaf Elíasson, Rúrí, Steingrím Eyfjörð, Gabríelu Friðriksdóttur, Finnboga Pétursson, Ragnar Kjartansson, Libiu Castro og Ólafur Ólafsdóttur, Hrafnkel Sigurðsson, Magnús Pálsson, Jón Gunnar Árnason, Erró, Kristínu Gunnlaugsdóttur, Karólínu Lárusdóttur, Jóhannes Dagsson, Þórdísi Aðalsteinsdóttur, Ólöfu Nordal, Ólöfu Pétursdóttur, Ólöfu Sigurðardóttur, Ólöfu Lárusdóttur, Ólöfu Einarsdóttur, Ólöfu Ólafsdóttur, Ólöfu Ólafsdóttur, Ólöfu Ólaf